

Warszawa, 4 kwietnia 2017 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny
oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów**

(druk nr 451)

I. Cel i przedmiot ustawy

Celem uchwalenia w dniu 23 marca 2017 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów jest realizacja konstytucyjnego obowiązku zapewnienia przez państwo opieki osobom niepełnosprawnym, dzieciom i innym osobom, które nie są w stanie zaspokoić swoich potrzeb materialnych.

Wprowadzone w zakresie prawa karnego zmiany, dotyczące przestępstwa niealimentacji, prowadzi do podniesienia skuteczności egzekwowania świadczeń alimentacyjnych od osób uchylających się od tego obowiązku.

Cała ustawa nowelizująca dotyczy zmiany tylko jednego przepisu art. 209 Kodeksu karnego. Przepis ten w dotychczasowym brzmieniu –

*„art. 209. § 1. Kto **uporczywie** uchyla się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby **i przez to** naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych,*

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.”,

– powodował liczne trudności związane nie tylko ze zróżnicowaną oceną znamienia „uporczywości” (zachowanie długotrwałe, powtarzalne, nacechowane złą wolą i nieustępliwością), lecz również obowiązkiem udowodnienia zaistnienia związku pomiędzy faktem uporczywego nielożenia na osobę uprawnioną do świadczenia alimentacyjnego, a narażeniem jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

W rezultacie nowelizacji w art. 209 § 1 zrezygnowano ze znamienia „uporczywości”, zaś „narażenie na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych” stało się kryterium zastrzegającym odpowiedzialność karną za przestępstwo niealimentacji, przewidzianym w typie kwalifikowanym przestępstwa w art. 209 § 1a.

Przepis art. 209 § 1 w nowym brzmieniu penalizuje czyn polegający na:

- uchylaniu się od wykonania obowiązku alimentacyjnego,
- określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową,
- jeżeli łączna wysokość zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące.

Ustawodawca pozostawia znaną czasownikową „uchylania się” od wykonywania obowiązku alimentacyjnego, co pozwoli:

- wykluczyć z zakresu penalizacji osoby nie wykonujące obowiązku z przyczyn od siebie niezależnych (w sytuacji obiektywnej niemożności płacenia),
- karać te osoby, w przypadku których niewykonywanie obowiązku wynika z negatywnego lub lekceważącego stosunku psychicznego, pomimo istnienia możliwości spełnienia świadczenia.

Ustawa wprowadza dwa nowe przepisy, które pozwalają na uniknięcie przez sprawcę kary poprzez **zapłatę całości zaległych alimentów** w okresie maksymalnym 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego.

W przypadku przestępstwa w typie podstawowym, określonego w art. 209 § 1 k.k. sprawca, który zapłacił całość zaległych alimentów nie podlega karze, zatem już na etapie postępowania przygotowawczego, wobec zaistnienia ujemnej przesłanki procesowej, prokurator będzie obowiązany postępowanie umorzyć.

W przypadku przestępstwa w typie kwalifikowanym, określonego w art. 209 § 1a k.k., gdy sprawca zapłaci całość zaległych alimentów możliwe będzie odstąpienie przez sąd od wymierzenia mu kary, chyba że wina sprawcy i wysoki stopień społecznej szkodliwości czynu będą przemawiały przeciwko temu.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Ustawa jest efektem prac nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (druk nr 1193).

Pierwsze czytanie projektu ustawy miało miejsce na 35. posiedzeniu Sejmu w dniu 8 lutego 2017 r.

Projekt został skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach, która przedstawiła swoje sprawozdanie w dniu 24 lutego 2017 r. wraz ze zmianami, z których najważniejsza polegała na poszerzeniu treści ustawy o nowy art. 2 zawierający nowelizację art. 5 ust. 3b pkt 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i odpowiedniej zmianie tytułu ustawy.

Drugie czytanie projektu ustawy miało miejsce na 38. posiedzeniu Sejmu w dniu 22 marca 2017 r. Wobec niezgłoszenia poprawek, Sejm przystąpił niezwłocznie do trzeciego czytania.

III. Uwaga szczegółowa i propozycja poprawki

W art. 2 w treści polecenia nowelizacyjnego należy wprowadzić drobną korektę redakcyjną, nadającą przepisowi prawidłowe brzmienie:

– w art. 2 w poleceniu nowelizacyjnym wyrazy „nadać brzmienie” zastępuje się wyrazami „otrzymuje brzmienie”.

Beata Mandylis

Główny legislator